

Casalderrey, Fina (2007). *A lagoa das nenas mudas*. Vigo: Xerais.

MONTSE PENA PRESAS

Universidade de Santiago/University of Bangor, Wales

A temática da inmigración, cada vez máis presente nas letras destinadas á infancia no ámbito ibérico (como *La Mila va a l'escola* de Teresa Durán ou *Usoa, hegan etorritako neskatoa* de Patxi Zubizarreta), é o alicerce argumental da última obra que a autora pontevedresa Fina Casalderrey vén de dar ao prelo, *A lagoa das nenas mudas*. Casalderrey, unha das auténticas trabes de ouro da literatura infantil e xuvenil en lingua galega, sorpréndenos agora coa historia de Amina Nwapa, unha rapaza africana que chega coa súa nai dende Nixeria para asentarse en Galicia. O desenvolvemento dos seus primeiros días na escola, as súas reaccións ante o novo mundo e a acollida desigual que Amina atopa entre os seus compañeiros e compañeiras constitúen a espiña dorsal desta novela, pensada para un público a partir dos dez anos. Unha obra que nunca decepciona, pois destila as doses exactas dos elementos que constitúen a compacta pedra filosofal da escrita casalderreiniá, recoñecida tanto por distintos premios (Merlín, O Barco de Vapor ou Nacional de Literatura Infantil), coma polas diversas traducións que existen dos seus textos.

Un dos piares que mellor manexa a autora é o da sensibilidade, sen dúbida presente na meirande parte da súa produción xa dende *Dúas bágoas por máquina* (1992), obra canónica para esa primeira xeración de lectores e lectoras infantís en lingua galega. Unha sensibilidade que neste caso se transmite ao lectorado permitíndolle entrar nos pensamentos da protagonista e nas sensacións que a súa polo momento breve estadía en Galicia lle provoca. Porén, aínda hai máis, porque dun xeito sutil, como só alguén que coñece en profundidade o mundo das nenas e dos nenos consegue levar a cabo, a autora introdúcenos na decodificación da linguaxe non verbal (sen esquecer tampouco os malentendidos que en ocasións provocan os idiomas), na importancia da fisicalidade e nos sentimentos de alguén que só se pode guiar pola xestualidade dos que a arrodean. A pesar de todo isto, non nos achamos diante dunha obra excesivamente doce, nin enfronte dun retratoedulcorado da sociedade, pois en *A lagoa das nenas mudas* hai tamén escenas crúas, difíciles, que lle poñen feitos á palabra racismo e que sen dúbida provocarán a reflexión de quen se achegue a estas páxinas.

Na pócema que adoita empregar Casalderrey nunca falta, tampouco, o humor, que a acompañou noutras creacións súas, coma por exemplo en *Eu son eu* (2004) ou en *¡Puag, que noxo!* (1997). No caso da obra que nos ocupa, este é case resultado directo do ingrediente

anterior, a sensibilidade, porque moitos dos malentendidos que provocan a incompreensión lingüística ou a inxenuidade dalgúns dos personaxes trasladannos a situacións que fan que xorda a gargallada, ou cando menos, o sorriso, xa sexa este cómplice ou reprobador.

Para rematar coa súa particular fórmula máxica, a autora adoita introducir consistentes valores transversais, que neste libro son abundantes, mais que non conseguen que o nivel de elementos literarios nin de custes simbólicos se vexan diminuídos. A atención a persoas con necesidades especiais e a súa inclusión nunha comunidade de maneira natural centran a atención ao redor de Ío, unha rapaza muda que axiña artella amizade con Amina a través dos debuxos que ela mesma lle agasalla. A partir deste mesmo personaxe tamén se pretende abordar a materia dos malos tratos e a incidencia destes na familia. E por suposto, a solidariedade e a comprensión cara a persoas que acaban de deixar o seu país para adaptarse a outro é o lenzo en que a autora deseña toda a trama do texto, que non esquece tampouco somerxerse na cultura africana, xa sexa lembrando a Flora Nwapa, a primeira muller dese continente que escribiu un libro en inglés, ensinándonos que unha das linguas propias de Nixeria é o ioruba, ou contándonos cales son as comidas típicas de Lagos. Quizais a única complicación veña dada porque as distintas pinceladas que se pretenden dar son moitas, mesmo demasiadas, e, por iso, en ocasións as temáticas abordadas (agás a principal) fican un chisco desdebuxadas, semellando mesmo estaren inconclusas. Aínda desta maneira, os personaxes de Amina e Ío (moi ben construídos, especialmente o primeiro) funcionan coma fíos condutores do devir narrativo e propician que a obra conte cunha homoxeneidade que non posuiría doutro xeito. A esfericidade desta creación complétase cun xeito de narrar que alterna a heterodiexese co narrador protagonista, o que ademais acentúa o conseguido ritmo do texto.

Ao igual que na inmensa maioría das novelas infantís, o libro conta cunha dobre creación: a da autora e a da ilustradora. Neste caso, é Patricia Castelao a encargada de dar corporeidade ás palabras de Fina Casalderrey, laboura que realiza dotando ás imaxes de máxica profundidade e dunha singular perspectiva que moi poucos debuxantes son quen de acadar, na que sen dúbida é palpábel a experiencia adquirida na realización do filme de animación no que se atopa inmersa. Ademais, Castelao consegue que na mente da lectora e do lector se xeste o tráiler desta historia das nenas mudas ao potenciar a expresividade das faces dos personaxes, conferíndolles así unha case natural vivacidade. Á fin, texto visual e texto verbal fúndense nun só, ese que nos lembra que, como se nos conta nas primeiras liñas, o mapa de África semella un corazón coutado pola beira esquerda.